

Maj 2006
Numer 5 (103)

W tym numerze:

Chronologia dziejów	1
Książ i tajemnicza komnata	1
Świebodzice cz. 6	2
Świebodzickie zegary	3
Luteranie o Świebodzicach	3
Okręg Urzędowy Pelcznica	6
Ciekawostka	6

Chronologia dziejów

W dniach 26-28 maja w zamku Książ odbyła się I Konferencja: Zamek Książ w kompleksie „Riese”, która została zorganizowana przez Przedsiębiorstwo Zamek Książ Sp. z o.o oraz miesięcznik „Odkrywca”. Omawiano na niej szereg tematów związanych z tajemnicami kompleksu „Riese” oraz zamku Książ. Uczestnicy konferencji mogli zwiedzić niedostępne dla turystów pomieszczenia w zamku i podziemiach, kaplicę-mauzoleum Hochbergów oraz sztolnie zajmowane przez Instytut Geofizyki PAN.

Poniżej przedstawiam kilka związanych z tym zdjęć.

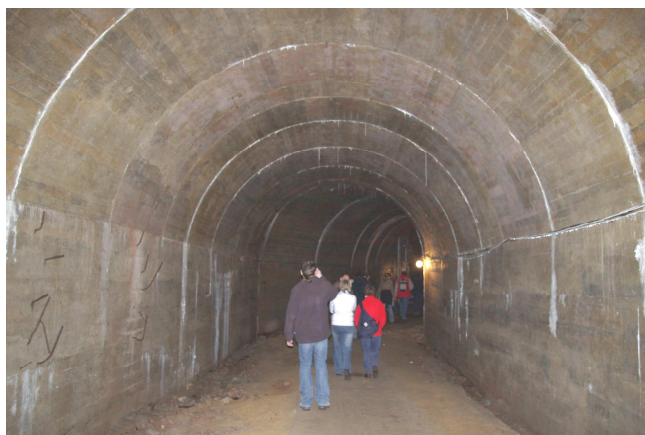

Książ i tajemnicza komnata

Odnalazły się stare, przedwojenne plany, z których wynika, że pod zamkowym dziedzińcem zamku Książ mogą znajdować się tajemnicze pomieszczenia, o których istnieniu nikt dotąd nie wiedział. Tajemniczych pomieszczeń nie ma na sporządzonej po wojnie dokumentacji, ale kierownictwo Książa zdobyło przedwojenne, niemieckie plany i to z tych map wynika, że pod zamkiem mogą być nieznane dotąd komnaty.

Poszukiwania rozpoczęły się w sobotę (22.04). Bezinwazyjną metodą penetrowano zamkowy dziedzińiec. Badania potrwać kilka miesięcy, ale już teraz tajemnicze pomieszczenia pobudzają wyobraźnię. Według Bogusława Wołoszańskiego, specjalisty od rozwiązywania zagadek historycznych, w zamku mogą być ukryte archiwa głównego Urzędu Bezpieczeństwa III Rzeszy. Naukowcy będą też penetrować tajemnicze podziemia wydrążone przez hitlerowców 50 metrów pod zamkiem. Jedna z hipotez mówi, że wjechał i pozostał w nich tajemniczy hitlerowski pociąg.

Już w sobotę poszukiwaczom udało się za pomocą georadaru odkryć ukrytą komnatę pod „Czarnym Dziedzińcem” zamku. Pomieszczenie ma

Sztolnie Instytutu Geofizyki PAN.

Zamurowane wejście do komory grobowej w Mauzoleum, z widocznym urządzeniem do opuszczania trumny.

Zdjęcie po przeciwnej stronie: jedno z pomieszczeń kuchni zamkowej na piątym piętrze, z widocznym fragmentem pieca i wyściągą kominowym

Zdjęcia własne.

około 80 metrów kwadratowych powierzchni, są w nim jakieś przedmioty - być może skrzynie.

To może być prawdziwa sensacja – mówią naukowcy pracujący w Książu. Odkryte pomieszczenie znajduje się w bezpośrednim sąsiedztwie „Sali Konrada”, którą hitlerowcy przybudowali dostosowując wymiarami do słynnej „Bursztynowej Komnaty”. Dostępu do odkrytego pomieszczenia bronią dwu i pół metrowe ściany. Wkrótce pracujące na Książu ekipy rozpoczną wiercenia i wprowadzą w głąb ziemi kamerę – wtedy odsłonięty zostanie kolejny rąbek tajemnicy.

Jadwiga Jasionowicz

Świebodzice cz. 6

(Zarys monograficzny - praca magisterska z roku 1975)

Ochrona zdrowia i oświata.

W skład Zespołu Opieki Zdrowotnej w Świebodzicach wchodzi następujące placówki: Szpital Miejski na 256 łóżek, Przychodnia Obwodowa i Pogotowie Ratunkowe oraz 7 przychodni przyzakładowych. Aktualnie zatrudnionych jest 27 lekarzy, w tym 22 lekarzy medycyny i 5 lekarzy stomatologów. Szpital Miejski jest pod patronatem znanego w okresie międzywojennym, chirurga - byłego mieszkańca Świebodzic - Jana Mikulicza.

Na terenie miasta Świebodzice znajduje się 6 szkół podstawowych, jedno Liceum Ogólnokształcące i Zasadnicza Szkoła Drzewna, przy której mieści się Zaoczne Technikum Meblarskie i Zasadnicza Szkoła Zawodowa Doksztalająca dla Pracujących. Dwa zakłady pracy; "Silena" i "Rafio" mają szkoły przyzakładowe. W szkolnictwie podstawowym kształcą się aktualnie 2.814 uczniów, większość stanowią chłopcy - 1.442. Na jedną izbę lekcyjną przypada średnio 29 uczniów.

W szkolnictwie średnim - licealnym i zawodowym (bez szkół przyzakładowych) kształcą się systemem dziennym - 771 uczniów, zaś zaocznym i wieczorowym - 480 osób.

Zasadnicza Szkoła Drzewna kształci stolarzy i tapicerów, zaś w zawodach: tokarza, ślusarza, elektromechanika, sprzedawcy, kelnera, krawca, fryzjera, cukiernika i piekarza, kształci ZSZ Doksztalująca dla Pracujących.

W Świebodzicach zatrudnionych jest 176 nauczycieli; 112 pracuje w szkolnictwie podstawowym, a 64 w szkolnictwie ponadpodstawowym (w tym również nauczyciele zawodu).

Przy Zasadniczej Szkole Drzewnej znajduje się internat na 200 miejsc. Wielu wychowanków internatu pochodzi spoza naszego województwa, głównie z lubelskiego, olsztyńskiego i białostockiego.

Przy ul. Mickiewicza znajduje się Dom Pomocy Społecznej dla Dzieci. Obecnie przebywa tu 85

dzieci o średnim i głębokim stopniu upośledzenia. Pod opieką zakonnic ze Zrzeszenia Katolików "Caritas" dzieci te przechodzą w tym domu tzw. "szkołę życia".

Rys historyczny.

Książę Henryk IV dokumentem z 1279 roku nadał osadzie Świebodziec zmienioną nazwę Freiburg oraz pierwsze prawa o charakterze miejskim. Jest to pierwsza, pisana wzmianka o Świebodzicach. Dzieje miasta sięgają czasów jeszcze wcześniejszych i wiążą się z pierwszym na tych terenach zamkiem zwanym z racji położenia - Świebodźcem (z języka staropolskiego, "świebodny" znaczy "swobodny"). Zamek ten, zdaniem jednego z kronikarzy, istniał już od połowy XII w. Obecnie ruiny zamku pobudowanego na miejscu Świebodźca, znane są pod nazwą Starego Książa.

U stóp budującego się zamku - Świebodźca powstała osada zwana również Świebodźcem. Dogodne położenie (drogi do Polski z Czech i Niemiec prowadziły przez Świebodzice) oraz stale rozbudowujący się zamek sprzyjał rozwojowi osady oraz pobliskich wsi Cierni i Pełcznicy. W Cierniach wznosi się w tym czasie duży, obronny kościół p.w. św. Franciszka z Asyżu, a w Pełcznicy buduje się obronną kaplicę pw. św. Anny.

Książęce i sakralne budowle wymagały wielu rąk do pracy. Z całego Śląska ściągają tu rzemieślnicy i robotnicy. Przybyszów osadzono poniżej zabudowań służby dworskiej, na terenie wsi Ciernie.

Wiek XII i XIII jest dla Śląska okresem intensywnego rozwoju gospodarczego, a jednocześnie okresem ekspansywnego przerastania wpływów niemieckich. Napływ ludności niemieckiej przyczynił się również do rozwoju osady Świebodzice, która wkrótce przerodziła się w miasto. Znaczenie nowo powstałego miasta wzrosło jeszcze bardziej, kiedy Bolko I otrzymał w 1288 r. Ziemię Świdnicką i postanowił przenieść swą siedzibę z Lwówka do Książa. Tutaj bowiem zbudowano w latach 1288-1291 zamek z kamienia, który stale powiększano i rozbudowywano.

Aby zabezpieczyć zamieszkałych w grodzie budowniczych zamku, wzniesiono w 1291 roku wokół miasta Świebodzice, umocnienia obronne. W początkach XVI wieku umocnienia te zastąpiono obronnym murem i fosą.

W miarę upływu lat opasane umocnieniami miasto nie mogło pomieścić napływających tu wciąż przybyszów. Powstały więc ludne podgrodzia.

Trzeci z kolei książę świdnicki - Bolko II (wnuk Bolka I) w 1337 r. rozszerzył granice miasta wcielając w nie połowę Pełcznicy i wszystkie ziemie aż do granic Mokrzeszowa. Tym samym aktem przyznał miastu dalsze prawa swobodnego działania cechów rzemieślniczych, prawo wytwarzania i zbywania przedzdy oraz tkanin lnianych. Uzyskały także

Świebodzice przywilej wyszynku piwa. Wkrótce prawo wyszynku zostało rozciągnięte także na prawo warzenia piwa.

Świebodzickie wapienniki pracowały dla całego regionu. Również wytwarzanie kamieni młyńskich przez Świebodzice zaspakajało potrzeby całego okręgu świdnicko-jaworskiego.

Prawo stałych jarmarków, wreszcie prawo mili na kilkaset lat gwarantują Świebodzicom ich hegemonię gospodarczą, rozciągającą się na wszystkie wsie i osiedla leżące w promieniu 1 mili od miasta.

W parze z osiągnięciami gospodarczymi wzrosła administracyjna ranga miasta. Od połowy XVI w. Świebodzice utrzymywały stałą, zawodową służbę porządkową. Przez jakiś czas rezydował tu nawet sąd z prawem ferowania i wykonywania własnym katem wyroków śmierci.

Własnego medyka otrzymało miasto dopiero w 1637 r.

Upowszechnianie nauczania datuje się od roku 1914, kiedy to otwarto dla dzieci i młodzieży plebejskiej pierwszą, miejską szkołę.

Wiekami zdobywany rozkwit tracą Świebodzice w czasie wojny trzydziestoletniej (1618-1648). Wojenne grabieże, pożary, epidemie tyfusu i cholery, a także epidemia dżumy zebrały tragiczne żniwo. Z 337 budynków mieszkalnych pozostało tylko 90, a z ponad 2 tys. mieszkańców - 10 rodzin.

Druga połowa XVII i pierwsza połowa XVIII w., to lata mozolnej odbudowy, utrudnionej walkami religijnymi. I oto w 1774 roku wybuchł w mieście olbrzymi pożar, który strawił je niemal doszczętnie. Tak kończy się rozkwit Świebodzic, rozdział w historii średniowiecznego miasta.

Nowo wznoszone budynki wykonywano już tylko z kamienia i cegły. Zmieniły się również stosunki społeczne. Cechy ustąpiły manufakturom. Dokonał się społeczny podział pracy, a wraz z nim powstał załazek klasy robotniczej.

Na początku XIX wieku świebodzickie manufaktury przerodziły się w pierwsze fabryki - powstał kapitalizm. Najburzliwsze lata rozwoju przemysłu w Świebodzicach, były w drugiej połowie XIX wieku. Proces rozwoju przyspieszyła wybitnie pierwsza linia kolejowa z Wrocławia do Świebodzic, oddana do użytku w 1843 roku, przedłużona po 10 latach do Wałbrzycha. Wokół dworca kolejowego rozsiadły się takie fabryki, jak obecna "Refa", "Silena", "Defalin", Fabryka Mebli i "Rafio". Niedaleko rozlokował się browar i Fabryka Zegarów. Wzrosło zatrudnienie, dla swoich robotników ściąganych z całych okolic przedsiębiorcy budowali prymitywne i tanie domy mieszkalne. Tak powstała cała północno-zachodnia część miasta.

Po ponad pięciu wiekach obcego panowania, stare miasto Świebodzice wróciło do Polski. W nocy z 7 na 8 maja 1945 roku zostało wyzwolone przez

oddziały Armii Radzieckiej. Przez kilka lat po wojnie utrzymywały się niemieckie nazwy: miasta - "Fryborg" i obecnej dzielnicy, wtedy jeszcze oddzielnej wsi - "Cyrła" (Ciernie).

Świebodzickie zegary

Szafkowy zegar wykonany przez Gustava Beckera na początku XX wieku. Obudowa mahoniowa z intarsjami na przednich drzwiczkach. Wymiary obudowy: wysokość 38,5 cm, szerokość 27,5 cm, głębokość 17,5 cm. Tarcza metalowa, srebrzona. Na tarczy pierścień z cyframi rzymskimi, oraz tarczka ze wskazówką do wyłączania

bia bicia godzinowego, wskazówki stalowe, szkło grube kryształowe - fazowane, umocowane w mosiężnej i srebrzonej ramce. Mechanizm zegara kwadransowy z repetycją, pięknie wybijają godziny i kwadransy, sygnowany GUSTAV BECKER FREIBURG IN SCHL, o numerze P-18 S 2310658.

LUTERANIE O ŚWIEBODZICACH.

Tekst z luteranśkiej oficjalnej strony internetowej.

Starsze od samego miasta są 2 wsie nad Pelcznicą leżące obecnie w jego granicach - Pelcznica i Ciernie wzmiankowane już w 1203 r. (część autorów uważa, że Świebodzice powstały na granicy obu wsi. Również kościół w Pelcznicy (obecnie kościół św. Anny) wymieniany był już w 1228 r. W latach pięćdziesiątych XIII wieku wybuchł spór między proboszczami kościołów św. Mikołaja i św. Anny. Prawdopodobnie chodziło w nim o uniezależnienie się świebodzickiego kościoła od parafii w Pelcznicy. Świebodzice rozciągające się wzdłuż Pelcznicy (pr. dopływ Strzegomki) w Obniżeniu Podsudeckim na styku Pogórza Wałbrzyskiego i Równiny Świdnickiej w bezpośredniej bliskości aglomeracji wałbrzyskiej wzmiankowano w 1268 r. jako Vriburc. Późniejsze nazwy ewoluowały przez Wroburg, Friburg, Friburgium, Freiburg, Frybork. Tę ostatnią nazwę była ponownie używana po wojnie do 1946 r. Przez miasto biegnie szosa o znaczeniu międzynarodowym (Nr 5) Jelenia Góra - Wrocław oraz linia kolejowa Wrocław - Jelenia Góra.

W 1509 r. Świebodzice, Książ i całe dobra z nimi związane nabył Konrad v. Hochberg (w rękach

tego rodzaju dobra pozostały do 1945 r., a samo miasto do 1830 r.) i jego postawa miała duże znaczenie dla rozwoju Reformacji, gdyż posiadał również prawo patronatu nad świebodzicką parafią, co wiązało się z decydującym wpływem na obsadę stanowisk oraz tzw. "porządek kościelny" i znaczny wpływ na oświatę. Nie wiadomo kiedy v. Hochbergowie przeszli na luteranizm, lecz nauki Lutera były przychylnie przyjmowane przez tutejszych mieszkańców i wg XVIII w. kroniki parafii, już w 1524 r. luterkańska większość mieszkańców przejęła miejscowy kościół parafialny. Wg niektórych autorów nastąpiło to nieco później, gdyż charakterystyczne kazania niedzielne rozpoczęto w 1572 r., wcześniej odbywało się to okazjonalnie. Najstarszy znany "porządek kościelny" pochodzi z 1595 r. (opracowany na podstawie dokumentu z 1579 r.). Świebodzicki kościół był słabo uposażony, stąd częste zmiany na stanowisku proboszcza, w którego zakresie obowiązków było również nauczanie w szkole. W 1614 r. protestanci zbudowali nową szkołę, w 1616 rozpoczęto modernizację kościoła (powiększenie okien z równoczesnym dostosowaniem do potrzeb konfesji luterkańskiej), zaś w 1627 zbudowano bibliotekę. Należy podkreślić, że w I poł. XVII w. w Świebodziu i okolicy nie było ani jednej świątyni, w której odbywałyby się nabożeństwa katolickie.

Rozwój miasta zahamowała wojna 30-letnia, z której miasto wyszło zrujnowane, a mniej niż 30% ocalałych domów było zamieszkałych. Dla ewangelików z księstwa świdnickiego złe czasy trwały również po pokoju westfalskim - rozpoczęła się kontrreformacja. Na 3 dni przed Wigilią 1653 r. komisja cesarska zredukowała tutejszy kościół (przekazała go katolikom, których w mieście i okolicy prawie nie było). Na szczęście dla świebodziu, prawa patronackie zachowali v. Hochbergowie, którzy zadbałi o nieobsadzanie stanowisk kościelnych najbardziej radykalnymi kontrreformatorami. Ponadto w 1657 r. ukończono Kościół Pokoju w pobliskiej (12 km) Świdnicy. To było m.in. przyczyną iż świdniccy jezuici (którzy przejęli świdnicką parafię) zdołali rekatolicyzować jedynie kilka osób.

Wśród Świebodziu w 1741 r. jedynie 3% (40 mieszkańców) było katolikami. Dlatego po zajęciu Śląska przez Prusy ewangelicy od razu skorzystali z szansy jaką dawała im pruska tolerancja religijna i już w lutym 1741 r. wysłali do króla Fryderyka II 6 osobową delegację z prośbą o zgodę na budowę szkoły ewangelickiej i domu modlitw. Ponieważ jednak swobody ewangelików nie mogły naruszyć praw i przywilejów duchownych katolickich, pruski Generalny Wojenny

Komisariat Polowy wydał specjalną v. Hochbergowi koncesję na odprawianie przez luteran nabożeństw na ratuszu. Zaraz po tym, w 2 niedzielę Adwentu (8.12.1741 r.) na rynku odbyło się pierwsze od 88 lat nabożeństwo luterkańskie (duchowni ewangelicy utrzymywani byli z dodatkowych składek wiernych, lub dodatkowych środków przyznanych przez patrona kościoła). Szkoła ewangelicka powstała już w 1741 r. Od razu zatrudniono 3 nauczycieli (w odróżnieniu od nauczycieli katolickich, utrzymywanych prawie wyłącznie ze składek mieszkańców). W kolejnym roku zakończono adaptację ratusza i zatrudniono pastora (8.03.1742 r. wprowadzenie na urząd, 3.06.1742 r. instalacja, 11.06. kazanie inauguracyjne). Tego roku zapadła decyzja o budowie nowego kościoła. Do tego celu od łąziennika Rabensteina wielki zakupiono dom w narożniku. Niestety 26 lipca 1774 r. o godz. 13-tej w oficynie domu handlarki Gossowin wybuchł wielki pożar miasta, który zniszczył ratusz, 16 budynków publicznych w tym kościoły i 309 domów (ocalało 26 w mieście i 54 na przedmieściach). Odbudowa przekraczała możliwości nawet tak bogatego rodu jak v. Hochbergowie, konieczna była pomoc rządu i króla. W 1807 r. miasto zajęli Francuzi, którzy 2 lata później nakazali rozbiórkę 2 bram i murów miejskich. W 1840 roku 2608 mieszkańców miasta było ewangelikami, a 675 katolikami. W 1849 r. G. Becker założył fabrykę znanych na świecie i nadal poszukiwanych zegarów (milionowy wyprodukowano w 1892r).

Obecny katolicki kościół parafialny, ewangelicy wzniesli w latach 1776-1779 wg projektu dyrektora kamery budowlanej we Wrocławiu F.C. Schultza (wg jego proj. odbudowano również ratusz). Z ramienia gminy nadzór nad budową prowadzoną przez cieślę Schlossera sprawował książę v. Hochberg. Ponieważ świątynię wzniesiono na terenie po kościele z lat 40. XVIII w. częściowo zajmowanym niegdyś przez fosę miejską, niezbędne były bardzo głębokie fundamenty. Jest to klasycystyczna,

murowana z cegły, otynkowana budowla założona na planie prostokąta z pseudo transeptem utworzonym przez kaplice boczne. Korpus oraz kaplice boczne nakryte ceramicznymi dachami 3-spadowymi z powiekami. Elewacje, z których północna przylega do ulicy z 2 kondygnacjami okien w opaskach w tynku, o wykroju elipsoidalnym (w górnym rzędzie 3-krotnie wyższe). Na osi nieznacznie wtopiona w korpus, wysoka, 3-kondygnacyjowa wieża wschodnia (obecna z 1898 r.) założona na prostokącie, zwieńczona galeryjką z kamienną balustradą z wazonami w narożach. Z galeryjki wyrasta 8-boczna nastawa z pobitym blachą miedzianą barokowym heł-

mem z podwójnymi latarniami i iglicą zakończoną kulą i krzyżem. W 1781 r. na wieży zawieszono dzwon. W przyziemiu wieży skromny portal uszakowy zamknięty odcinkiem łuku z kluczem, w przerwanym gzymsie tablica fundacyjna. Szczyt ujęty w spływy i sterczyny.

Wnętrze utrzymane w beżach i brązach przekrywa bogato rozczłonkowany strop wsparty na dwóch rzędach kwadratowych słupów (na poziomie empory przechodzących w kolumny w porządku tokańskim) wydzielających z prostokątnej przestrzeni nawy boczne. Nieznacznie wybiegający przed bryły ściany transept wyznaczono w partii 3 kolumn. Przed jego ramionami wyznaczono hale wejściowe. Nad nawami bocznymi 2 kondygnacje drewnianych empor wspartych na kolumnach. Parapety empor zdobione prostokątnymi płycinami wypełnionymi na przemian rozetkami i akantowymi agrafami. Wewnątrz późnobarokowe wyposażenie, współczesne okresowi powstania obiektu: rokokowe organy, dzieło wrocławskiego organomistrza Englera z 1786 r., późnobarokowy ołtarz, klasycystyczna kazalnica oraz chrzcielnica z tzw. alabastru świebodzińskiego (marmuru wydobywanego w pobliskim kamieniołomie). Witraże z 1975 r.

W 1945 roku ten ewangelicki kościół został zajęty przez rzymsko-katolicką parafię św. Mikołaja jako kościół pomocniczy. 02.08.1952 r. utworzona została samodzielna parafia pod wezwaniem Św. Piotra i Pawła.

W Świebodziu na uwagę zasługuje również kościół parafialny p.w. św. Mikołaja. Pierwotny, romański konsekrowano w 1228 r. Obecny, gotycki wznoszono etapami: prezbiterium pochodzi z przełomu XIII/XIV w., a korpus 3-nawowy powstał 2 wieki później. Potomkowie budowniczych nawy przejęli kościół na potrzeby kultu luterańskiego. Przebudowali go w roku 1616 i utracili (redukcja) w 1653. Ślady po ewangelikach nie zachowały się, gdyż w wielkim pożarze miasta z 1774 r. spłonął i ten kościół. Zachowały się jedynie ściany boczne prezbiterium. Ze względu na małą liczebność gminy katolickiej odbudowę kościoła przeprowadzono dopiero w 1811 r. Od północy, przy prezbiterium kruchta, od południa kaplica grobowa v. Hochbergów. Jest to jednonawowa budowla z nawą przekrytą płaskim stropem. Jedynie prezbiterium przekrywa sklepienie krzyżowo-żebrowe. We wnętrzu duże wrażenie robi ołtarz i ambona z baldachimem z 1850 r. Ołtarze boczne zostały przeniesione ze Strzegomia.

Dawny kościół powstałego w pocz. XVII w. w Londynie zgromadzenia religijnego - baptystów, powstał w II poł. XIX w. przy obecnej ul. Wiejskiej 24. Nie była to jednak tak okazała budowla jak świątynie katolickie i luterańskie. Skromny, bez wieżowy, murowany i otynkowany kościół założony został na planie prostokąta. Do nawy dostawiono przybudów-

ki. Wnętrze oświetlały 2 kondygnacje okien w opaskach w tynku: w górnym rzędzie zamknięte półkolistie, w dolnym prostokątne. Podczas II wojny światowej w kościele tym przetrzymywano jeńców. W latach 50-tych kościół podzielono na dwie kondygnacje i urządzono w nim magazyn.

Na cmentarzu parafialnym kaplica pogrzebowa z 1887 r. Jest to murowany budynek o neoklasycystycznej formie z końca XIX w., remontowany w 1980 r. Dawniej kościół ewangelicki.

Z budynków nie sakralnych warto zwrócić uwagę na ratusz w centrum Rynku. Pierwotny istniał już prawdopodobnie w XV w. Wraz z miastem spłonął 26 lipca 1774 r. w pożarze w którym spłonęły także kościoły oraz archiwum z dokumentacją historii miasta. Odbudowę wg projektu F.C. Schultza prowadzono w latach 1779÷1781. W Świebodziu zachowały się fragmenty XIII w. murów miejskich (ochroniły miasto przed husytami) rozebranych przez Francuzów w 1809 r. Po reszcie umocnień - fosie i wałach ziemnych nie zachowały się już żadne ślady.

Kościół św. Franciszka z Asyżu w Pełchnicy, obecnie w obrębie Cierni. Pierwotny, romański kościół św. Franciszka wzmiankowany już 20 sierpnia 1228 r. W XV w. został przebudowany na gotycki. Jest to jednonawowa, murowana i otynkowana budowla założona na planie prostokąta, z prostokątnym prezbiterium przekrytym sklepieniem krzyżowo-żebrowym. Wewnątrz renesansowa ambona z początków XVII wieku, późnobarokowe organy, gotyckie sakramentarium z 1352 r. Podczas powojennej renowacji wewnątrz odkryto XIII-XIV w. polichromie (m.in. postać św. Krzysztofa). Pierwotny tryptyk gotycki przeniesiony został do Wrocławskiego Muzeum Archidiecezjalnego. Na jego miejsce przeniesiono barokowy ołtarz główny (z XVII w.) z innego kościoła. Na zewnątrz zachowane są detale kamieniarki gotyckiej oraz renesansowy nagrobek.

EWANGELICCY PROBOSZCZOWIE ŚWIEBODZIC

1536 - pastor Peter Scharfenberg; 1549 - diakon Laurentius Werner zostaje pastorem; 1560 - pastor Jacob Scholz; 1565 - pastor Hoffmann; 1579 - Stüber zm. jako pastor, Thomas Schellenbach przybywa ze Szczawna, kapelan Michael Fischer; 1590 - kapelan Erasmus Wolf, diakon Christoph Lindner (syn pastora z Kłaczyny); 1596 - archidiakon Johann Georg Möstner (w 1597 przeniesiony do Żagania), archidiakon Johann Heinrich ze Świebodzi; 1602 - diakon Lindner powołany na pastora do Szczawna, diakon Thomas Keller; 1610 - pastor Esaias Schellenburg (na miejsce zm. ojca, wcześniej od 1608 pastor w Jeleniej Górze); 1610 - kantor Georg Euker, organista Christoph Rösel; Pierwszym pastorem po wojnie 30-letniej został d. proboszcz z Rososzy w ks. legnickim Gottfried Kleiner (wprowadzony na

urząd 8.03.1742 r. przez pastora jeleniogórskiego Christiana Kachla, 3.06.1742 r. instalacja, 11.06. kazanie inauguracyjne). 05.07.1807 r. zm. pastor Georg Tzeutschner jego następcą został pastor z Jawora Grosser 16.02.1813 r., którego miejsce zajął rektor Koppe zm. 21.06.1828 r. Po nim nastał Karl Gottlieb Hoffmanna z Tuszyna k./Dzierżoniowa wprowadzony na urząd 29.04.1829 r.

Okręg Urzędowy Pełcznica.

*Thumaczenie własne
(tekst z niemieckiej strony internetowej)*

1 stycznia 1874 r.

Wprowadzenie porządku okręgowego prowincji pruskiej, brandenburskiej, pomorskiej, poznańskiej, śląskiej i saksońskiej z dnia 13 grudnia 1872 roku, opartego na:

- ustawie z dnia 14 kwietnia 1856 roku dot. gmin wiejskich - sporządzonej dla sześciu wschodnich prowincji pruskiej monarchii,
- ustawie z dnia 14 kwietnia 1856 roku dot. miejscowej wiejskiej zwierzchności w sześciu wschodnich prowincjach monarchii pruskiej.

9 maja 1874 r.

Wyodrębnienie z gminy wiejskiej Pełcznica okręgu urzędowego Pełcznica 2 i obszaru dworskiego "Zimny Folwark" (tym samym powstały jeszcze dwie gminy - obszary dworskie). Były one jednak zarządzane przez naczelnika urzędu w Pełcznicy.

5 grudnia 1876 r.

Włączenie części gminy wiejskiej Pełcznica (grunty orne 0,1000 ha) w gminę miejską Świebodzice w okręgu świdnickim.

4 kwietnia 1877 r.

Częściowe włączenie gminy wiejskiej Pełcznica (7,1100 ha) i części obszaru dworskiego Pełcznica (4,5712 ha) w gminę wiejską Książ w okręgu urzędowym Książ.

1 kwietnia 1881 r.

Wprowadzenie porządku okręgowego dla prowincji wschodnie i zachodnie Prusy, Brandenburgia, Pomorze, Śląsk i Saksonia z dnia 19 marca 1881 r.

1 kwietnia 1892 r.

Wprowadzenie porządku gminy wiejskiej ustano-

wionego dla siedmiu wschodnich prowincji z dnia 3 lipca 1891 r.

1 stycznia 1908 r.

Okręg urzędowy Pełcznica obejmuje gminę wiejską Pełcznica i obszary dworskie "Zimny Folwark" i Pełcznica (2 gminy/obszary dworskie).

16 maja 1912 r.

Włączenie gminy wiejskiej Cieszów i obszaru dworskiego Cieszów z okręgu urzędowego Stare Bogaczowice do okręgu urzędowego Pełcznica.

8 kwietnia 1925 r.

Częściowe włączenie obszaru dworskiego Książ z okręgu urzędowego Książ do gminy wiejskiej Pełcznica.

1 kwietnia 1927 r.

Częściowe włączenie gminy wiejskiej Pełcznica w gminę miejską Friedland i. Schl.

30 września 1928 r.

Włączenie obszaru dworskiego Cieszów w gminę wiejską Cieszów; włączenie obszarów dworskich "Zimny Folwark" i Pełcznica w gminę wiejską Pełcznica.

1 lutego 1933 r.

Okręg urzędowy Pełcznica obejmuje gminy wiejskie Cieszów i Pełcznica (2 gminy)

1 stycznia 1934 r.

Wprowadzenie pruskiej gminnej ustawy konstytucyjnej z dnia 15 grudnia 1933 r.

1 kwietnia 1935 r.

Wprowadzenie niemieckiej ordynacji gminnej z dnia 30 stycznia 1935 r.; przeddefiniowanie gmin miejskich w gminach.

1 styczeń 1945 r.

Okręg urzędowy Pełcznica obejmuje gminy Cieszów i Pełcznica (2 gminy) Zarządzany jest on przez naczelnika urzędu w .. (trudne do ustalenia)

Naczelnikiem okręgu Pełcznica od dnia 9 maja 1874 roku przez 6 lat był zegarmistrz Becker. (Innych naczelników nie udało się ustalić).

Ciekawostka

Jest to prawdopodobnie kartka reklamowa, wysłana ze Świebodzic w dniu 26 maja 1899 roku.

„Świebodzice - Dzieje Miasta”

Wydawca - Adam Rubnikowicz

Korekta - Robert Sysa

Stale współpracują: Maria Palichleb, Marek

Mikołajczak, Róża Stolarczyk.

Podziękowania dla wszystkich, którzy udostępnili swoje zbiory.

Kontakt e-mail: adamr@pnet.pl

Przedruk możliwy po podaniu źródła.